

Kiegészítés a XVII. századi lónevekhez

A NÉ. 14. számában (45–51) közreadott cikkemben tévesen jelent meg HORN ILDIKÓ neve, aki sajtó alá rendezte forrásomat, Rákóczi László itineráriumát (Magvető Kiadó, Magyar Hírmondó-sorozat. Bp., 1990). Elnézést kérek érte, s köszönöm Kovács Sándor Iván tanár úrnak, hogy erre föl hívta a figyelmemet.

Ugyancsak neki vagyok hálás azért, amiért az addattár hiányosságaira rámutatott. Valóban a lónevek fősorolásában (46–8) nem szerepelnek azok, amelyeket Rákóczi László naplójában találtam, s amelyek a 45. lapon kerültek említésre. Közülük nem kell most etimológiát adnom azokra, amelyek II. Rákóczi György ménesében is előfordultak (*Barcsai, Barna, Csajka, Ficsúr, Iramó, Szerecsen, Vajda*), de hét névről akkor nem szólván itt pótolom a hiányt.

DAJKA magyar közszó 'szoptató, gondozó' – nyilván fias kanca lehetett.

EGRI minden bizonnyal a ló származási helyére utaló név.

GALATA valószínűleg helységnév, s vagy a ma bulgáriai, Várna melletti Galata településre, vagy pedig a moldvai ma romániai Galați városra utal. Mivel akkor mindkettő a Török Birodalom területén feküdt, ez a név is a ló származására, török eredetére vonatkozik.

HERCEG magyar közszó, méltóságnév, s jól illeszkedik a korabeli *Aga, Basa, Császár* stb. lónévtípusba, amelyek közül néhány főleg fedezőmének nevéként ma is használatos.

IMEC '?' talán azonos a székelység körében több helyen is följegyzett *imecs* 'szarvasmarha hátán bizonyos légyfaj csípéséből támadt nyúves kelevény' tájszóval (Tsz. imely a.).

KAKAS magyar közszó 'szárnyas hímje', s itt ménló neve lehetett.

KARABELA mindenképp török közszó, s Kovács Sándor Iván szíves közlése szerint azonos lehet Zrínyi Szigeti veszedelmében szereplő Karabul lónévvel, s akkor 'fekete felhő, viharfelhő' lehet a jelentése. Ugyancsak ő hívta föl a figyelmem, hogy Esterházy Pálnak az egyik lovát is így hívták, s ezek szerint mindenképp divatos lónév volt a XVII. században. (Ismételten köszönöm Kovács Sándor Iván figyelmes és segítőkész szándékú megjegyzéseit.)

Fölhasználva a lehetőséget még két névről adok kiegészítést. Az egyik az *ABAZA*, amely teljesen ismeretlenként van föltüntetve az adattárban (46). A napokban Baski Imre szerkesztő-közzétevő jóvoltából kezembe került az Onomasticon Turcicum kéziratos anyagának néhány lapja, az A-betűvel kezdődő névanyag. Ebben szerepel az *ABİZ, Abs, Abz* név „personal names from ethnonyms” megjegyzéssel és két jelentésmegadással is: „I. 'Respected elderly man; the chief (leader) of a clan or village'...II: 'The Protector, The Keeper' [amelyek Allah attributumai]”. Ugyanitt megtalálható *-ay* és *-an* diminutív

képzőkkel is a név (*ABİŻAY*, *ABİŻAN*), s így mindenképp török eredetűnek, személynévből származónak kell tekintenünk, amelyek eredeti jelentése Allah állandó jelzője is lehetett (az Oltalmazó, az Őrző), vagy 'tiszteletre méltó öreg' esetleg 'egy törzs vagy település feje, vezetője'.

Minden bizonnyal valahol itt kell keresnünk majd a *DABIZA* lónév magyarázatát is, ha elkészül a teljes török történeti személynévtár. (Ennek munkálataira, tartalmára minden bizonnyal jogosan kíváncsiak a Névteni Értesítő olvasói, s jó lenne, ha a szerkesztő Baski Imre maga számolna be a hatalmas anyag elrendezésének módszereiről, közreadásának állapotáról.)

HAJDÚ MIHÁLY

Csíkszentlélek helyneveinek jelentésszerkezeti típusai¹ A névtípusok adattára

I. Szónevek (183)

A. Köznévből alakult nevek (169)

1. Információtartalmas, motivált nevek (102)

- ⇒épület: *Bót*, *Iskola* (2), *Istállók* (2), *Kolléktív* (2), *Templom* (8)
- ⇒erdő: *Erős-ódal*, *Erős-tető*, *Hosszú-havas*, *Hosszú-sorok*, *Kerek-fenyő*, *Kőlik*, *Sáros-vőgy*, *Vápa* (8)
- ⇒falurész: *Alsözég*, *Altíz*, *Féltíz*, *Szentlélek tízese* (4)
- ⇒kaszáló: *Alsó-rét*, *Alsözégi-rét*, *Békás-kút*, *Borrajövő*, *Borvíz-kert*, *Csonka-fenyő*, *Csűr háta*, *Fenyő ajja*, *Fösső-hégy*, *Fösső-rét*, *Hégyódal*, *Hégytető*, *Hideg-kút*, *Hosszú-havas*, *Hosszú-sorok*, *Kicsi-rét*, *Kicsi-vőgy*, *Kicsi-vőgy töve*, *Kőhégy*, *Kőlik*, *Nagy-gödör*, *Nagy-rét*, *Sás*, *Verőfény*, *Vőgy észka*, *Vőgy pástya* (26)
- ⇒kút: *Békás-kút*, *Borvíz*, *Hideg-kút*, *Nagy-kút* (4)
- ⇒legelő: *Dombtető*, *Hosszú-havas*, *Kerek-domb*, *Kicsi-erdő*, *Szórványos* (5)
- ⇒patak: *Kicsi-rét pataka*, *Nagy-rét pataka* (2)
- ⇒szántó: *Alsó-telek*, *Fecske-farka*, *Félhágó tallaga*, *Fösső-telek*, *Hégyódal*, *Hégy-sorok*, *Hosszú-láb*, *Kis-hégy*, *Közepláb*, *Nagyút ajja*, *Telek*, *Templom ajja*, *Templom-ódal*, *Templom vőgye*, *Út ajja* (15)
- ⇒út: *Alsözég útja*, *Alsözégi-rét útja*, *Altízi templomba járó út*, *Békás-kút útja*, *Borvíz-út*, *Égyenés út*, *Féltízi templomba járó út*, *Fösső-*

¹ Lásd NÉ. 15. sz. [1993] 85–7.